

NH 14. 70, 23. 1969. a.

„Gioconda RAT „ESTONIAS“

KUSAGIL ON HÄVIMIS-
OHUS KUMMALINE LINN
Veneetsia — linn, mis alati on
kõitnud poeetide, maali-
kunstnike ja heliloojate fan-
taasiat. RAT «Estonia» lavas-
taja Paul Mägi ja kunstnik
Eldor Renter ei vajaks selles
linnas giide: eksimata leiaksid
nad üles Ca d'Oro, Fusina ja
guuni ja Giudecca saare —
kõik need paigad, mis on seotud
Ponchielli ooperi «Giocon-
da» keerulise tegevustikuga.

«Gioconda» tegevustik harg-
neb XVII sajandil. Tänapäeva
turistid ei leia enam San Marco
ees legendaarset lövi maski
pealiskirjaga «Salakaebused
inkvisitsioonile on seaduse
poolt kaitstud ja karistama-
tud» — «Buca» kadus Veneet-
siast koos inkvisitsiooni või-
mutsemise aegadega.

Ooperile «Gioconda», mis
RAT «Estonias» täna esieten-
dub, on too pealiskiri omamoo-
di epigraafiks. Kogu sündmus-
tiku aluseks ongi ju inkvisit-
siooni «Kümne nõukogu» liik-
me Barnaba intriigid. «Niisiis,
üks mantli, mõõga ja mürgi-
karika segane lugu», võidakse
öelda. Jah, Kuid samal ajal
huvitav etapp RAT «Estonia»
ooperikollektiivi loomingu-
biograafiast...

OOPERI AUTORIST JA TEMA AJAST

Amilcare Ponchielli nimi pole
meie teatrisõpradele eriti
tuntud — igal juhul vähem
kui tema õpilaste Puccini ja
Mascagni nimed, keda koos
Leoncavalloga peetakse Itaalia
ooperi uue suuna verismi juh-
tideks. Erinevalt oma õpilastest
tallas Ponchielli muusikas käi-
dud teid, jätkates omamoodi
Verdi ning Meyerbeeri «suure
ooperi» traditsiooni. «Giocon-
da» esietendus 1876. aastal «La
Scalas» ei kujunenud eepohhi
lõovaks sündmuseks, kui mõt-
leme, et samal aastal

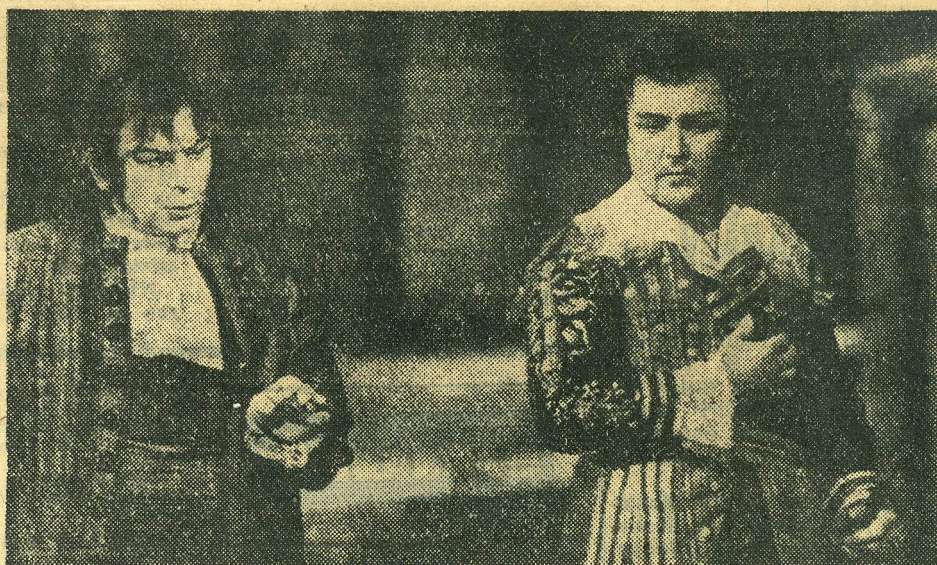
... avati Wagneri Bayreuthi
teater, kus kanti ette tetra-
loogia «Nibelungide sõrmus»;

... algas G. Bizet' ooperi
«Carmen» võidukäik Euroopa
ooperilavadel;

... ja Peterburi Maria teatris
mängiti juba teist hooaega
Mussorgski rahvadraamat «Bo-
riss Godunov»

Muide, samal aastal rändas
üks noor muusik jalgsi Luc-
cast Pisasse, et kuulata Verdi
«Aidat», sealses ooperiteatris.
Sellel õhtul andis noor Giocon-
no Puccini endale töötuse pü-

Stseen «Giocon-
da» lavastusest.
Barnaba — Tiit
Kuusik ja Enzo —
Hendrik Krumm.
G. Vaidla foto

hendada elu ooperikunsti tee-
nimisele.

Tõsi, Wagner, Mussorgski,
Bizet ja Puccini on Ponchielli-
ga võrrelda luust ja lihast Car-
meniga, kangelannaga rahva
hulgast. Oli vaja Mussorgski
geniaalsust, et tuua rahva-
stseenidesse ajastu käiku mää-
rava tõe hingust, ja Puccini
inimlikkust, et ooperlik afek-
teeritus muuta siiruseks.

Kõigest hoolimata võib aga
arvata et «Gioconda» kütke-
tab veel kaua ooperisõprade
meeli. Sest niikaua kui maail-
mas eksisteerib ooperiteater,
ei väsi inimesed imetlema t
laulja häält. Vokaalkunsti kau-
neim saavutus — bel canto —
kasvatub samaaegselt uut pub-
likut ja uusi vokaliste, ideaal-
ses vokaalis võib olla nii dra-
maturgia kui ka karakter.
Ponchielli truudus itaalia
meisterite lipukirjale «sempre
cantare» — alati laulda — on
see, mis «Giocondas» võlub.
Ning «Gioconda» on olnud ja
jääb vokalistide meisterlikkuse
tõsiseks eksamiks.

RAT «Estonia» solistide
jaoks on «Gioconda» sobivaks
järjeks «Trubaduurile» — vii-
maste aastate edukaimale
klassikalavastusele, mis veenas
publikut ja teatrit ennast
ooperikollektiivi tugevuses.
Võrreldes «Trubaduuri» on
«Gioconda» solistidele veelgi
raskem ülesanne — virtuoos-
sed partiid on tervelt kuue-
hääleliigile. Tegelaste hulgas
on NSV Liidu rahvakunstnik
Tiit Kuusik ja Georg Ots
(Barnaba), Eesti NSV teeneli-
sed kunstnikud Urve Tauts ja
Liidia Panova (Laura), Eesti
NSV teeneline kunstnik Aino
Külvand ja Tiina Jaaksoo
(Gioconda). Eesti NSV teeneli-
ne kunstnik Hendrik Krumm

ja Aleksander Püvi (Enzo). Eve
Neem ja Linda Toomsalu-Köö-
gard (Pime), Teo Maiste ja
Mati Palm (Alvise).

«Gioconda», vokaalsusest on
tingitud maailma suuremate
ooperiteatrite raugematu huvi
selle teose vastu. «Metropolitan
Operas», kus etendused kuju-
tavad maailma parimate voka-
listide paraadi, on «Gioconda»
alati olnud aukohal.

Huvitav on fakt: V. Hugo
draama «Angelo, Padua tü-
rann» (mis on aluseks «Gio-
conda» libretole) ainetel on
loonud ooperi ka vene heliloo-
ja Cesar Cui. Kuigi Cui ooper
on «Giocondast» dramaturgilli-
selt huvitavam, oli vene heli-
looja teos isegi kodumaal
unustatud. Cui «Angelo», rea-
listlik, tugeva sotsiaalse suu-
nitlusega teos esietendus «Gio-
condaga» samal aastal. Ent 12
aastat hiljem mängis Maria
teater juba «Giocondat»!

Nõukogude Liidu ooperiteat-
rid on ainult kaks korda sõan-
danud selle raske teose poole
pöörduda: Leningradis 1956.
aastal ning Saratovis kaks
aastat hiljem.

RAT «ESTONIAS»...

olid «Gioconda» lavale too-
mise initsiaatoriteks teatri
peadirigent, Eesti NSV teeneline
kunstitegelane Neeme Järvi ja
lavastaja, Eesti NSV teeneline
kunstitegelane Paul Mägi, La-
vastus on rõhutatult suurejoo-
neline, reprodutseerides ajaloo-
lise täpsusega «Gioconda»-aeg-
se Veneetsia miljööd ning ko-
loriiti. Kunstnik Eldor Renter
kasutas dekoratsioonide ning
kostüümide kavandamisel ees-
kujuna unikaalseid Veneetsia
kunstnike teoseid. Stiillise
ühtsuse taotlemine klassikala-
vastustes on kaasaegse ooperi-
teatri olulisemaid jooni (mõt-
leme Herbert von Karajani

suurt resonantsi tekitanud la-
vastustele).

Töömahu poolest ületab
«Gioconda» kõik viimased «Es-
tonia» lavastused. Ainuüksi
kostüümide koguarv on 275!

Proovid «Giocondaga» alga-
sid juba möödunud aastal.
Paul Mägi seisib eriti selle eest,
et «Gioconda» avaliku teat-
raalsuse juures saavutada
psühholoogilist usutavust, tege-
vuse mõtestatust.

Tuleb meelde üks kümnetest
proovidest.

... Tooild 2. proovisaali kes-
kel markeerivad Enzo laeva.
Enzo osas esinevale Hendrik
Krummile kulub nüüd hästi ära
tema kui saarlase hobby —
laevad ja purjed...

Nüüd ootab aga noor Dal-
maatsia mereväekapten oma
armastatu Laura saabumist.

Kümneid kordi harjutatakse
Gioconda ja Laura kohtumise
stseeni. Gioconda haarab kin-
žalli, kuidas hoida kinžalli?
Kas Gioconda suudaks oma ri-
vaali Laurat tappa?

«Gioconda» oma karakteri
terviklikkuse ning tempera-
mendiga meenutab mitmeti
Carmenit. Ka tema on kasva-
nud tänaval. Kuid Gioconda
on tark, ta püüab anda Laura-
le kõigepealt moraalset lööki,
seletab lavastaja.

Uuesti ja uuesti lennutab
Gioconda Laura põrandale
noodipuldj ette, mis proovidel
«mängib» krutsifiksi.

Täna õhtul seisab laval laev.
Ja päris lihtsatest teatrimater-
jalidest ehitatakse sinna ka
kummaline võoras linn Veneet-
sia...

Suurte tagafoonide kinnitami-
ne enne etenduse algust
meenutab mitmeti purjede
raale kinnitamist. Ja siis hei-
satakse dekoratsioonid — pur-
jed — «Estonia» uusim laev
«Gioconda» purjetab merele.

LEHTI METSAALT